

УЗАГАЛЬНЕННЯ

судової практики призначення покарання за сукупністю вироків
та сукупністю злочинів(ст.ст. 70, 71, 72 КК України) за 2018 рік

План

1. Мета та актуальність теми даного узагальнення.
2. Застосування судами законодавства, що передбачає призначення покарання за сукупністю вироків у кримінальних справах.
3. Застосування судами законодавства, що передбачає призначення покарання за сукупністю злочинів у кримінальних справах.
4. Проблемні питання, що виникають у судовій практиці при розгляді справ та призначенні покарання за сукупністю вироків та сукупністю злочинів.
- 5.Висновки.

1. Метою даного узагальнення є з'ясування сутності порядку призначення покарання за сукупністю вироків та сукупністю злочинів та висвітлення проблемних питань, що виникають у судовій практиці. Актуальність теми даного узагальнення полягає в тому, що вирішення соціально-економічних завдань обумовлює необхідність ефективної боротьби з негативними явищами, що гальмують суспільний розвиток. Найбільш небезпечним з них є злочинність, її різке зростання в останні роки викликає в населення невпевненість у своїй безпеці, ускладнює хід перетворень у суспільстві. Це викликає об'єктивну потребу значного підвищення рівня боротьби зі злочинними діяннями, вдосконалення кримінального законодавства та розробки науково-практичних рекомендацій його застосування. Важливе значення реалізація цих проблем набуває у випадках, коли особа вчиняє кілька злочинів і його протиправна поведінка характеризується підвищеною суспільною небезпекою.

2. Застосування судами законодавства, що передбачає призначення покарання за сукупністю вироків в кримінальних справах.

Для застосування ст.71 КК України важливе значення має точне визначення початкового і кінцевого моментів того періоду, протягом якого вчинення особою нового злочину дає суду підставу призначити їй покарання за сукупністю вироків. Початковим моментом цього періоду у відповідності з законом є постановлення вироку за попередній злочин. Оскільки постановлення вироку завершується його публічним проголошенням, правила ст.71 КК України застосовуються у випадках вчинення засудженим нового злочину після проголошення вироку за попередній злочин, у тому числі й тоді, коли вирок ще не набрав законної сили.

Ст.71 КК України застосовується, якщо новий злочин вчинено:

- а) до повного відбуття основного та додаткового покарань, призначених особі попереднім вироком, якщо вона відбуває ці покарання реально;
- б) до закінчення визначеного судом іспитового строку при умовному засудженні;
- в) до закінчення визначеного судом іспитового строку при звільненні від відбування покарання з випробуванням;
- г) до закінчення визначеного судом строку відстрочки виконання вироку; після закінчення визначеного судом строку відстрочки виконання вироку, але до винесення судом постанови, що набрала законної сили, якою засуджений направлений для відбування покарання, призначеного вироком;
- д) до закінчення визначеного судом іспитового строку при звільненні від відбування покарання з випробуванням вагітних жінок і жінок, які мають дітей віком до семи років; після закінчення визначеного судом іспитового строку, але до винесення судом постанови, що набрала законної сили, якою засуджена направлена для відбування покарання, призначеного вироком;
- е) до закінчення строку невідбутої частини покарання при умовно-достроковому звільненні від відбування покарання;
- є) до закінчення строку більш м'якого покарання, яким замінена невідбута частина покарання, призначеного вироком;
- ж) до закінчення визначеного судом періоду відстрочки відбування покарання чи звільнення від відбування покарання вагітних жінок та жінок, які мають дітей віком до трьох років; після закінчення цього періоду, але до винесення судом постанови, що набрала законної сили, якою засуджена направляється для відбування покарання, призначеного вироком чи більш м'якого покарання, визначеного в порядку ч.4 ст. 83 КК України.

Встановивши, що покарання особі має призначатись з додержанням правил ст.71 КК України, суд повинен:

- 1) точно встановити невідбуту частину покарання за попереднім вироком;
- 2) призначити покарання за новий злочин (злочини);
- 3) обрати принцип призначення остаточного покарання за сукупністю вироків;
- 4) визначити конкретний вид (види) і розмір остаточного покарання за сукупністю вироків.

Так, вироком Красноокнянського районного суду Одеської області від «дата» 2018 року притягнуто до кримінальної відповідальності гр.К., уродженця та мешканця с.м.т. Окни Одеської області, вул.Комарова, 23, кв.14, громадянина України, непрацюючого, раніше судимого :

-18 травня 2011 року Красноокнянським районним судом Одеської області за ч.ч.1,2 ст.185 ,ст.70,104,75 КК України до 2 років позбавлення волі з іспитовим строком 1 рік;

-13 вересня 2011 року Красноокнянським районним судом Одеської області за ч.3 ст.185, ч.4 ст.70 , ст.104, 75 КК України до 3 років позбавлення волі з іспитовим строком 2 роки;

- 21 грудня 2012 року Красноокнянським районним судом Одеської області за ч.2 ст.185 ,ст.71 КК України до 3 років 1 місяця позбавлення волі ;звільнений із місць позбавлення волі 26 червня 2014 року на підставі ст. 2 Закону України « Про амністію у 2014 році»;

- 11 березня 2016 року Красноокнянським районним судом Одеської області за ч.3 ст.185, ст.75,76 КК України до 3 років 6 місяця позбавлення волі з іспитовим строком 2 роки 6 місяців;

у скоєнні кримінальних правопорушень , передбачених ч.2 ст. 185 КК України

Гр.К. визнано винуватим у скоєнні злочинів , передбачених ч.2 ст.185 КК України та призначено йому покарання у виді 3 років позбавлення волі .

Відповідно до ст.71 КК України шляхом часткового складання покарання, призначеного цим вироком та покарання, призначеного вироком Красноокнянського районного суду Одеської області від 11 березня 2016 року, до відбування призначено 3 / три / роки 7 місяців позбавлення волі .

Межі складання, а отже, і остаточне покарання за сукупністю вироків залежить: а) від виду покарання, який особа фактично відбуває або повинна відбувати за попереднім вироком; б) від виду покарання, який призначений за новим вироком; в) від розміру як невідбутого покарання, так і того, що призначене за новим вироком; г) від ступеня тяжкості того злочину, за вчинення якого особу засуджено як за попереднім, так і за новим вирокими.

На відміну від призначення покарання за сукупністю злочинів, коли всі ці злочини вчинені особою до постановлення вироку хоча б за один з них, йдеться про ситуацію, що виникає при призначенні покарання особі, яка після постановлення вироку за попередній злочин (злочини), але до повного відбуття покарання вчинила новий злочин (злочини).

За інших рівних умов така особа є більш суспільно небезпечною, ніж та, діяння якої утворюють множинність злочинів у формі їх сукупності. Ця обставина і зумовлює більш суворий підхід до покарання особи, яка засуджується за сукупністю вироків, в порівнянні з особою, яка засуджується за сукупністю злочинів.

3. Застосування судами законодавства, що передбачає призначення покарання за сукупністю злочинів в кримінальних справах.

Відповідно до ст. 33 КК сукупністю злочинів визнається вчинення особою двох або більше злочинів, передбачених різними статтями або різними частинами однієї статті Особливої частини КК, за жоден з яких її не було засуджено, тобто всі вони вчинені до винесення вироку хоча б за один із злочинів.

За сукупністю злочинів покарання призначається відповідно до ст.70 КК України і здійснюється в два етапи. На першому з них суд призначає покарання за кожний окремий злочин, що входить у сукупність. На другому - визначає остаточне покарання за всі злочини, що утворюють сукупність, керуючись при цьому спеціальними правилами - принципами його призначення за сукупністю, передбаченими в ч. 1 ст.70 КК і визначаючи його в тих межах, що встановлені в ч. 2 ст. 70 КК.

Відповідно до ч. 1 ст.70 КК України визначення остаточного покарання за сукупністю злочинів може здійснюватися шляхом: а) поглинення менш суворого покарання більш суворим; б) часткового; в) чи повного складання призначених покарань. Установлюючи ці принципи визначення остаточного покарання за сукупністю, закон не регламентує, у яких випадках повинен використовуватися судом той чи інший із цих принципів. Отже, у кожному випадку це питання вирішується за розсудом суду, який обирає той чи інший принцип визначення остаточного покарання за сукупністю злочинів з урахуванням конкретних обставин справи і даних про особу винного. Також при вирішенні цього питання належить враховувати, що вчинення особою не одного, а кількох (двох і більше) злочинів, як правило свідчить про підвищену небезпечність вчиненого і особи винного.

Призначення остаточного покарання шляхом поглинення менш суворого покарання більш суворим допускається щодо покарань як одного, так і різних їх видів. Визначаючи, яке з призначених покарань є більш суворим, суд виходить: а) з його розміру (міри) - якщо вироком призначені покарання одного виду; б) з його місця в законодавчому переліку покарань (ст.51 КК) - якщо вироком призначені покарання різних видів.

Отже, поглинення менш суворого покарання більш суворим означає, що остаточне покарання визначається судом у межах більш суворого покарання, призначеного за один із злочинів, що входить у сукупність.

Відповідно до ст.70 ч.1 КК України за сукупністю злочинів шляхом поглинення менш суворого покарання більш суворим остаточне покарання І. визначити у виді чотирьох років позбавлення волі.

При частковому складанні до найбільш суворого за видом чи розміром покарання, призначеного за один із злочинів, додається лише частина менш суворого покарання (покарань), призначеного за інший злочин (злочини) і остаточне покарання за сукупністю злочинів стає, таким чином, більш суворим, ніж будь-яке з покарань, призначених за окремі злочини. Питання про те, яку саме частину менш суворого покарання належить додати до більш суворого, суд вирішує на свій розсуд з урахуванням конкретних обставин справи і виходячи з тих меж остаточного покарання, які встановлені для нього у ч.2 ст.70 КК України.

При складанні покарань у межах санкції статті, що передбачає більш суворе покарання, суд визначає, яке з покарань, призначених за окремі злочини, є більш суворим, виходячи при цьому з його виду - якщо покарання різних видів, або з його розміру - якщо покарання одного виду. Також суд визначає допустиму межу складання призначених покарань, беручи до уваги при цьому не той вид та міру покарання, що фактично призначені вироком, а враховуючи ту максимальну межу, яку встановлено у санкції статті Особливої частини КК, що передбачає найбільш суворе покарання.

Повне складання припускає, що всі покарання, призначені за окремі злочини, складаються одне з одним, і остаточне покарання за сукупністю злочинів являє собою їх загальну суму. Як повне, так і часткове складання покарань провадиться судом з дотримання вимог ч.2 ст.70 КК, згідно з якою остаточне покарання в цьому випадку визначається: а) або у межах, встановлених санкцією статті (частини статті) Особливої частини КК, що передбачає більш суворе покарання; б) або у межах максимального строку, встановленого для даного виду покарання в Загальній частині КК.

Призначення покарання за ч.4 ст.70 КК здійснюється у три етапи: на першому з них суд виносить вирок і призначає покарання за знову розкритий злочин. На другому - суд призначає покарання за сукупністю злочинів, керуючись положеннями частин 1-3 ст. 70 КК. При цьому суд не враховує, що особа вже повністю або частково відбула те покарання, що було призначене їй за раніше винесеним вироком. Отже, до уваги береться покарання у тому повному розмірі, що раніше було призначене цим вироком. На третьому етапі суд здійснює зарахування за правилами ст. 72 КК України, яке полягає в тому, що до покарання, яке остаточне призначене за сукупністю злочинів, зараховується судом те покарання, що повністю або частково було відбуте особою за попереднім вироком.

Так, вироком Красноокнянського районного суду Одеської області від "дата" 2018 року притягнуто до кримінальної відповідальності гр.Р., уродженця та мешканця с.Ткаченка Красноокнянського району Одеської області, громадянина України, учня 9-го класу Ткаченківського НВК, раніше не судимого.

Гр.Р. визнано виним у скоєнні злочинів, передбачених ч.2 ст.185 та ч.3 ст.185 КК України та призначено покарання:

- за ч.2 ст.185 КК України – 2 роки позбавлення волі;
- за ч.3 ст.185 КК України – 3 роки позбавлення волі.

Згідно із ст.70 КК України шляхом поглинання менш суворого покарання більш суворим остаточне покарання призначено у виді 3 років позбавлення волі.

Згідно із ст. ст.75,104 КК України звільнено обвинуваченого гр.Р. від відбування призначеного покарання, з випробуванням, з іспитовим строком 1

рік та покладено на нього обов'язки згідно із п.п. 1,2 ч.1 , п.2 ч.2 ст. 76 КК України :

- 1) періодично з'являтися для реєстрації до уповноваженого органу з питань пробації;
- 2) повідомляти уповноважений орган з питань пробації про зміну місця проживання, роботи або навчання;
- 3) не виїжджати за межі України без погодження з уповноваженим органом з питань пробації.

Також вироком Красноокнянського районного суду Одеської області від "дата" 2018 року притягнуто до кримінальної відповідальності гр.Ф. уродженця с.Ткаченка Красноокнянського району Одеської області, зареєстрованого за адресою: Одеська область, Окнянський район, с. Ткаченка, громадянина України, в шлюбі не перебуває, не працює, з базовою середньою освітою, раніше судимого :

31 травня 2018 року Красноокнянським районним судом Одеської області за ч.2 ст.185, ст.75 КК України до 3 трьох років позбавлення волі з іспитивим строком 2 роки.

Гр.Ф. визнано виним у скоєнні злочинів , передбачених ч.3 ст.185 КК України та призначено покарання у виді 3 (трьох) років 6 місяців позбавлення волі.

Відповідно до ч.4 ст.70 КК України шляхом поглинання менш суворого покарання, призначеного вироком Красноокнянського районного суду Одеської області від 31 травня 2018 року, більш суворим покаранням , призначеним цим вироком, визначено остаточне покарання гр.Ф. у виді 3 (трьох) років 6 місяців позбавлення волі.

Згідно із ст.75 КК України звільнено обвинуваченого Ф. від відбування призначеного покарання, з випробуванням, з іспитивим строком 2 роки 6 місяців та покладено на нього обов'язки згідно із п.п.1,2 ч.1, п.2 ч.2 ст. 76 КК України :

- 1) періодично з'являтися для реєстрації до уповноваженого органу з питань пробації;
- 2) повідомляти уповноважений орган з питань пробації про зміну місця проживання або роботи ;
- 3) не виїжджати за межі України без погодження з уповноваженим органом з питань пробації;

4. Проблемні питання, що виникають у судовій практиці при розгляді справ та призначенні покарання за сукупністю вироків та сукупністю злочинів.

Звичайно, тема даного узагальнення є надзвичайно важливою на сьогоднішній день, адже казуси в інституті покарання були скрізь і завжди, а отже, весь час існує необхідність їх вирішення. Для здійснення принципу індивідуалізації кримінального покарання, суд вирішує питання про призначення передбаченого санкцією відповідної статті КК України кримінального покарання, з'ясовує його відповідність характеру і ступеню

суспільної небезпеки злочину, особу винного, у тому числі обставини, що пом'якшують і обтяжують покарання, умови життя його сім'ї, а також вплив призначеного покарання на виправлення засудженого.

Не конкретизованим на законодавчому рівні залишається питання, коли сукупність злочинів може поєднуватися із ознаками рецидиву. Таке можливо у випадках, якщо особа, яка вчинила кілька умисних злочинів, що підпадають під дію різних статей КК України має непогашену і не зняту судимість за умисний злочин. В Україні напрацьована досить солідна судова практика щодо призначення кримінального покарання, тому вважаємо, що необхідно підвести до спільного знаменника порядок вирішення питань про призначення кримінальних покарань у складних таких ситуаціях. Адже у випадках неврегульованості правовідносин, що стосуються призначення кримінального покарання, можуть порушуватись не лише принципи призначення кримінального покарання, але й права людини загалом. До того ж, варто звернути увагу на простий рецидив, небезпечний рецидив або особливо небезпечний рецидив. Адже дані умови мають досить важливий вплив на результат призначення справедливого покарання.

В судовій практиці позитивно вирішуються питання про можливість використання при призначенні остаточного покарання одночасно кількох принципів призначення покарання за сукупністю злочинів. Це не суперечить закону тому, що навіть часткове складання покарань по суті є сполученням принципів складання і поглинення, оскільки одна частина менш суворого покарання приєднується до більш суворого, а інша його частина поглинається останнім. Одночасне застосування кількох принципів доцільно використовувати при призначенні покарання, коли сукупність утворюють більше двох злочинів.

Нерідко сукупність злочинів як вид множинності змішується із самостійним правовим явищем - призначенням покарання за сукупністю злочинів і за кількома вироками. Сукупність злочинів як вид множинності вирішує інші завдання, її призначення - обґрунтування відповідальності особи за вчинення декількох злочинів, за жоден з яких її не було засуджено. На відміну від сукупності як виду множинності злочинів, призначення покарання за їх сукупністю виступає лише одним з правових наслідків такої множинності.

Важливою умовою правильного призначення покарання за сукупністю злочинів є розмежування ідеальної та реальної сукупності злочинів. Ідеальна сукупність наявна там, де одним діянням особа вчиняє два або більше злочинів. Реальна сукупність має місце там, де особа різними самостійними діями вчиняє два або більше злочинів. Різниця між ідеальною та реальною сукупністю полягає, зокрема, і в тому, що при наявності ідеальної сукупності злочини, які її утворюють, вчиняються одночасно, а при реальній сукупності між діями суб'єкта обов'язково має бути певний проміжок часу. Щодо ідеальної сукупності злочинів, то в такому разі особа однією дією вчиняє два чи більше злочинів, а тому не може бути визнана такою, що раніше вчинила

злочин. З огляду на це ідеальна сукупність не виключає можливості звільнення особи від кримінальної відповідальності за статтями 45-48 КК.

Певні труднощі для практиків становить розрізнення сукупності злочинів від складеного злочину. Таке розрізнення має значення не тільки для точного визначення виду сукупності злочинів, але й для правильної кваліфікації вчиненого особою діяння.

Вивчення судової практики місцевих судів щодо з призначення кримінального покарання за сукупністю злочинів та сукупністю вироків засвідчило, що суди, розглядаючи кримінальні справи, загалом дотримуються вимог зазначеної статті й у випадках, коли має місце сукупність злочинів, кваліфікують кожен злочин за відповідною статтею чи частиною статті КК. Суди правильно розуміють поняття "сукупність" та у всіх випадках враховують той факт, що різними частинами однієї статті можуть передбачатися різні злочини, які утворюють сукупність, та покарання за які, за наявних підстав, призначається за ст. 70 КК.

5. Висновки

Вивчення та узагальнення судової практики Красноокнянського районного суду Одеської області з практики призначення покарань за сукупністю вироків та сукупністю злочинів засвідчило, що суди розглядають кримінальні справи і вирішують зазначені питання відповідно до вимог кримінального законодавства та положень теорії кримінального права.

Розглядаючи кримінальні справи суд, як правило, з'ясовує спрямованість повторних дій суб'єктів на вчинення одного, двох або більше злочинів, строки давності притягнення до кримінальної відповідальності, наявність судимості, а також наявність чи відсутність процесуальних перепон для притягнення осіб до кримінальної відповідальності.

Немає єдності у вирішенні питання про правильну кваліфікацію повторних тотожних злочинів і серед науковців. Тому нагальною є потреба виробити єдиний підхід до вирішення зазначених кримінальних навчально-правових ситуацій.

Крім того, проведення узагальнення засвідчило, що кримінальні справи, у яких призначається кримінальне покарання за сукупністю злочинів та сукупністю вироків становлять не значну частину від усіх розглянутих судами справ.

Так, Красноокнянським районним судом Одеської області у 2018 році всього розглянуто 65 кримінальні справи. З них кримінальних справ, у яких приймалися вирoki із застосування ст.70 КК України — 2, ст.71 КК України -1.

Як свідчить практика, загалом суди дотримуються вимог кримінального закону щодо призначення покарання за сукупністю злочинів.

Таблиця співвідношення кількості розглянутих Красноокнянським районним судом Одеської області кримінальних справ із застосуванням ст.ст. 70,71 КК України за 2018 рік.

	Усього розглянуто кримінальних справ у 2018 році	З них призначено покарання за сукупністю злочинів (ст.70 КК України)	З них призначено покарання за сукупністю вироків (ст.71 КК України)	З них із поєднанням ст.ст. 70, 71 КК України
Кількість справ	65	2	1	0
Відсоткове співвідношення	100%	0,65%	0,33%	

Помічник судді

Кострик І.В.